MONITOR

Na Rok Pański 1778.

Nro: VIII.

Dnia 28. Stycznia.

Kontynuycya Monitora poprzedzaiącego.

JEszcze daley: »Każdy narod, ktory »ma wielką rozległość kraiu, lu»dźmi osadzonego, iest w samey rze»czy bogatszy, niźli taki narod, ktory »ma wiele pieniędzy, à mało kraiu. »Hollendrzy lubo obfituią w pienią»dze, nie potrafią przyczynić sobie »roli, à zawsze będą musieli udzielać »Polszcze pieniędzy za iey produkta. Wszystko prawda, tylko w to nie trzeba ufać, żeby Hollandya koniecz-

nie zawſze muſiała udzielać Polſzcze pieniędzy za zboże. Wſzyſtkie narody teraz zaczynaią rolnictwa y rękodzieł pilnować, y może czas przyiść, że mniey Polſkiego zboża potrzebować będą. Y niżey: „Polſka iſtotniey„ſze maiąca bogactwa w ſwoiey zie„mi, bez ubiegania ſię u obcych za „pieniędzmi, ſama w ſobie znaydzie „ſpoſoby nabycia ich, byle do tego „chciała zażyć śrzodkow przywoitych.

Sama to prawda y grunt nadziei, że Polſka przyidzie do ſiebie przez śrzodki przyzwoite, à te śrzodki ſą iedynie przywrocenie prawdziwego kredytu, y wſkrzeſzenia przemyſłu w rolnictwie y rękodziełach, ażeby to iak nayprędzey ſię ſtało, trzeba do tego cudzoziemcow zażyć. Bo tak długo czekać, aż naſi rodacy będą ſami ſpoſobni do ugruntowania rożnego gatunku fabryk y rękodzieł, długoby muſiała bydź Polſka ieſzcze ubogą, à nie można wiedzieć, coby ſię przez ten czas przytrafić mogło.

Daley:

Daley: »Ale narod czuć to powi-
»nien, y sam to do siebie mowić, że
»nie będzie miał bogactw y dosta-
»tkow, ieżeli ich własnemi rękami y
»swoim przemysłem z ziemi dobywać
»nie będzie. Ten to przemysł wskrze-
»sić trzeba, y zachęcić przez wszystkie
»sposoby y nadgrody.» Sama prawda.

Jeszcze niżey: »Jest w tym interess
»zwierzchności kraiowey, żeby zapo-
»magała y broniła rodzay ludzi pra-
»cuiących około roli y dowcipnych,
»przeciwko rodzaiowi ludzi nie pracu-
»iących. Naylepszy zaś sposob zapo-
»możenia ich ten iest: aby im doda-
»wać funduszu potrzebnego na doby-
»wanie roli, na przymnożenie y cyr-
»kulacyą ich produktow.» Tu grunt
całey rzeczy. Niech przez ten czas
myśli autor o tym funduszu potrze-
bnym, żeby był prawdziwy, ale nie
papierowy. Bo ten prawdziwego kre-
dytu, ani w kraiu, ani u obcych ni-
gdy nie znaydzie.

»Obfi-

„Obfitość y cyrkulacya produktow, „(mowi daley autor) sprawi obfitość „y cyrkulacyą pieniędzy, ktorych nam „teraz nie dostaie.” Autor zapewne rozumie obfitość y cyrkulacyą produktow za granicą się przedaiących, bo ta tylko sprawi obfitość y cyrkulacyą pieniędzy. Obfitość zaś y cyrkulacya produktow w kraiu nie może to sprawić, żeby więcey pieniędzy w kraiu było, ale to może sprawić, że mniey pieniędzy potrzebować będziemy, kiedy obywatele swoie produkta według swych potrzeb zamienią, y ten handel naylepszy, nayłatwieyszy y nayskutecznieyszy by był, gdyby wszystkiego można było w zamianę na swoię potrzebę dostać. Ponieważ tego w małym handlu nie można dokazać dla niezliczonych trudności, zostaie się on tylko tym narodom, ktore w mnogości (en gros) swoie produkta ładownemi okrętami przez morze prowadzą, y za insze produkta inszych narodow zamieniaią, iak Anglicy, Fran-

cuzi,

cuzi, Hollendrzy czynią, y przez to naypewniey się bogacą, gdy godziwie czasem sześćset za sto zyskuią, iak teraz handel Francuzow z Amerykanami iest przykładem.

„Pieniądze w złocie y srebrze (mo„wi daley autor proiektu) nie są ni„gdy istotnym w naturze swoiey bo„gactwem, lecz tylko ich reprezenta„cyą, ktore przez ogulną konwencyą „(na całym świecie) każdą rzecz pro„porcyonalnie cenią y sprawuią. Pol„ska posiada obficie to istotne boga„ctwo, to iest ziemię, à z niey produ„kta; ieżeli iey brakuie reprezenta„cyi z metalu, à koniecznie dla cyr„kulacyi reprezentacya iest potrze„bna, żeby zamiast iego, inszy iako„wy znak ustanowiła, ktoremuby ka„żdy obywatel dał zupełną wiarę, że „ten znak tyle iest szacowny y tyle „sprawuiący, co metal.„ Tu teraz się treść całego proiektu pokaże, to iest, taki znak ustanowić, ktoremuby każdy obywatel dał zupełna wiarę, że ten

znak tyle ieſt ſzacowny y tyle ſprawuiący, co metal. Nie można mowić, żeby to rzecz nie podobna była, y owſzem w ſamey rzeczy to ſię iuż dzieie w cudzych kraiach, y tak ſą *Bancozettel* w Szwecyi, *Pfandbriefe* w Pruſiech, y wſzyſtkie bilety kredytowe w Bankach wielkich handluiących miaſt. Niemaſz żadney racyi, żeby to w Polſzcze nie mogło bydź; ale trzeba tak wſzyſtko ſporządzić, iak u cudzoziemcow ieſt ułożono, kiedy Polſki obywatel ma dać zupełną wiarę, że ten znak tyle ieſt ſzacowny y tyle ſprawuiący, co metal. A iaki tam ieſt porządek? taki, że tam maią funduſz potrzebny w pieniądzach, à kiedy obywatel potrzebuie pieniędzy, nieſie do tego funduſzu ſwoy bilet, zaraz mu go zamieniaią, y płacą pieniędzmi wartość tego biletu bez utraty. To to ſprawi, że każdy obywatel da zupełną wiarę, że taki bilet, tyle ieſt ſzacowny y tyle ſprawuiący, co metal. Ale bez tego potrzebnego funduſzu dokazać,

zać, żeby papier tyle był ſzacowny, y tyle ſprawuiący, co metal, y żeby każdy obywatel dał zupełną wiarę, ieſt rzecz przeciwko naturze, przeciwko prawdziwemu kredytowi. To całe nic nie pomoże, że obywatel będąc właścicielem iakiey ſummy w monecie papierowey, mogłby wiedzieć, gdzie w ziemi ieſt wartość iſtotna iego papieru, choćby pewien był, że za ſześć lat będzie zamieniona za metal, y że mu ziemia ieſt zaręczeniem przy protekcyi prawa. Takowe bilety powinne kurrencyą w całym Kraiu mieć, à ktoż mu zamieni za metal, kiedy nie może czekać ſześciu lat, y iemu teraz koniecznie potrzeba. Można odpowiedzieć, że trzeba przedać. Bardzo dobrze. Ale iakim ſpoſobem? podobno za połowę co wart. Prędkoby ſię tacy znaleźli ludzie, ktorzyby wſzyſtkie takowe bilety za połowę wykupili, à za ſześć lat dobra tyle drugi raz warte odebrali, coby było zupełnym wyniſzczeniem obywatelow. Trzeba w

pamięci

pamięci mieć, co się za naszych czasow stało w Saxonii z takiemi kredytowemi biletami, nazwanemi *Steuerscheine*, przez ktore wiele familii do szczętu zruynowanych zostało, chociaż fundusz pewny y bardzo dobry, od Stanow kraiu gwarantowany, do wypłacenia takowych biletow ustanowiony był. Przyczyna, że się tak stało, nie inna była, tylko ta, że tych biletow tak bardzo wiele ustanowiono, ktorych fundusz wypłacić nie wystarczył, à przez to prawdziwy kredyt straciły. Więc powinna bydź prawdziwa proporcya między funduszem potrzebnym, y Biletami ustanowionemi.

Kontynuacya potym.